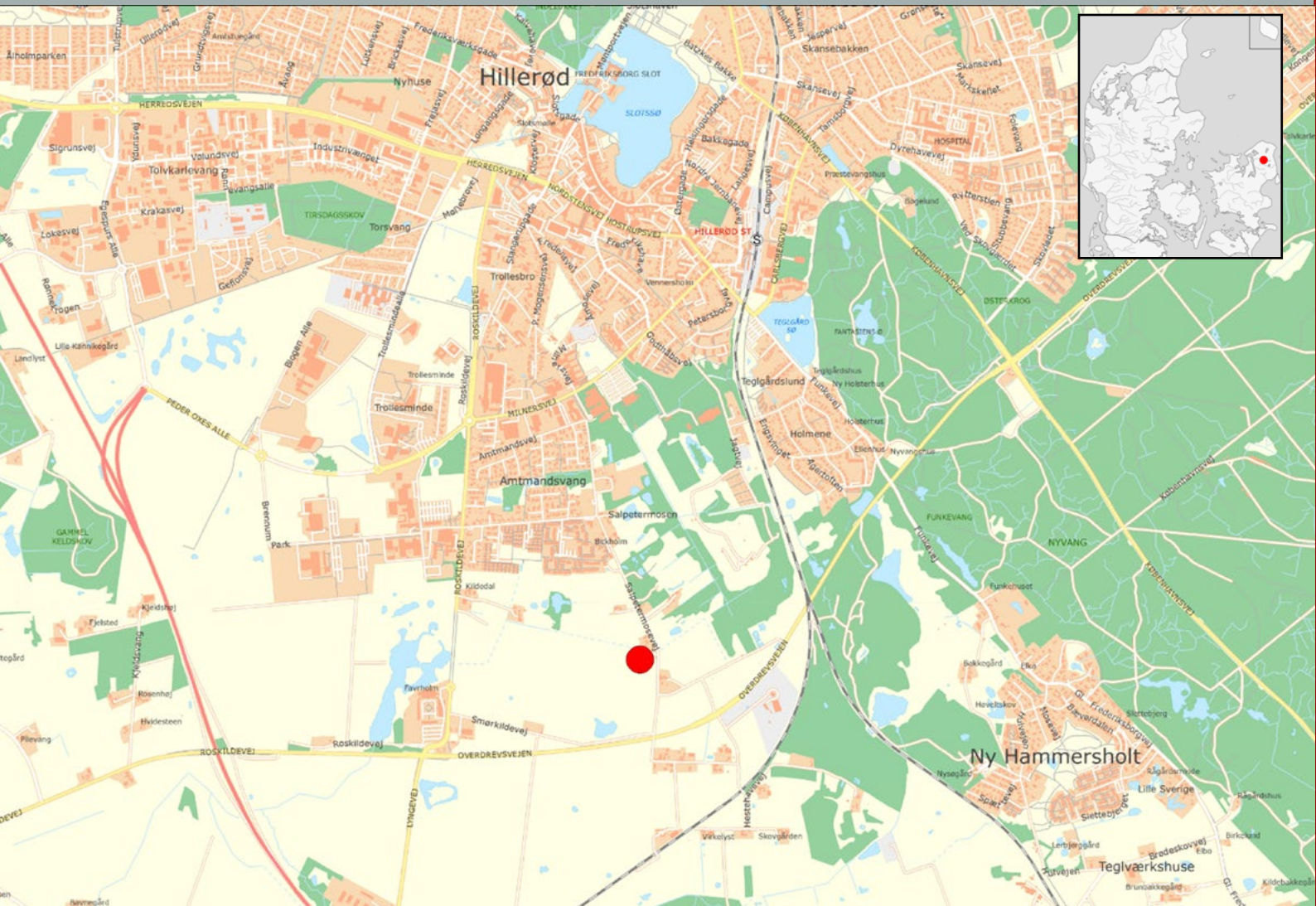

NFHA 3070, Salpetermosen Syd 10 (FHM 4296/1576)

Arkæobotanisk analyse af
materiale fra huse og mulig
staklade/økonomibygning fra
romersk jernalder

Marianne Høyem Andreasen & Mads Bakken Thastrup

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 15 2016

NFHA 3070, Salpetermosen Syd 10 (FHM 4296/1576)

Arkæobotanisk analyse af materiale fra huse og mulig staklade/økonomibygning fra romersk jernalder

*Marianne Høyem Andreasen, mag.art.
& Mads Bakken Thastrup, cand.mag.*

Indledning

Folkemuseet (nu Museum Nordsjælland) gennemførte i juni til december 2013 en udgravning ved Salpetermosen Syd forud for anlæggelsen af det nye supersygehus ved Hillerød (NFHA 3070)¹ under ledelse af arkæolog Claudio Casati og arkæolog Pernille Pantmann. På lokaliteten blev udgravet gruber og hustomter fra neolitikum samt en lang række anlæg fra romersk og germansk jernalder. I den forbindelse blev der udtaget jordprøver til makrofossilanalyse i en lang række anlæg.

Prøvebehandling

Prøverne blev indledningsvis floteret på Folkemuseet. Floteringsanlægget består af et anlæg, hvor der tilføres vand gennem flere dyser nederst på en skråtstillet sliske, hvor også jordprøven påhældes.

Efterhånden som vandstanden stiger, frigøres elementer i jordprøven, der er lettere end vandet, såsom forkullede planterester, og flyder til sidst ud over den øverste ende af slisken, hvor de opfanges i en metalsigte med maskestørrelser på 0,5 mm. Floteringsprøven i stofnettet tørres og er nu klar til gennemsyn, mens den tunge floteringsrest, der ligger tilbage i floteringsmaskinen efter den afsluttede floteringsproces, kan soldes.

Efter den afsluttede floteringsproces af prøverne fra Salpetermosen Syd 10 blev disse tørret og overdraget til Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum til videre behandling.

Det kursoriske gennemsyn

Resultatet af det efterfølgende arkæobotaniske kursoriske gennemsyn fremgår af tabel 1.

¹ NFHA 3070, Salpetermosen Syd 10 (FHM 4296/1576) – Sagen har også museumsakronym MNS 50010. Frederiksborg Slots sogn, Hillerød kommune, Region Sjælland. Stednummer 010301-163 UTM: 6200961 / 706321

Gennemsynet blev foretaget af BA. Louise Bjerre Petersen på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Enkelte af prøverne fra Salpetermosen Syd 10 indeholdt et stort antal makrofossiler i form af forkullede korn/frø, men hovedparten af prøverne indeholdt kun forholdsvis få eller ingen makrofossiler.

Blandt kornkernerne kunne følgende umiddelbart artsbestemmes: byg (*Hordeum vulgare* sp.) i form af avnklædt byg (*Hordeum vulgare* var. *vulgare*) samt hvede (*Triticum* sp.).

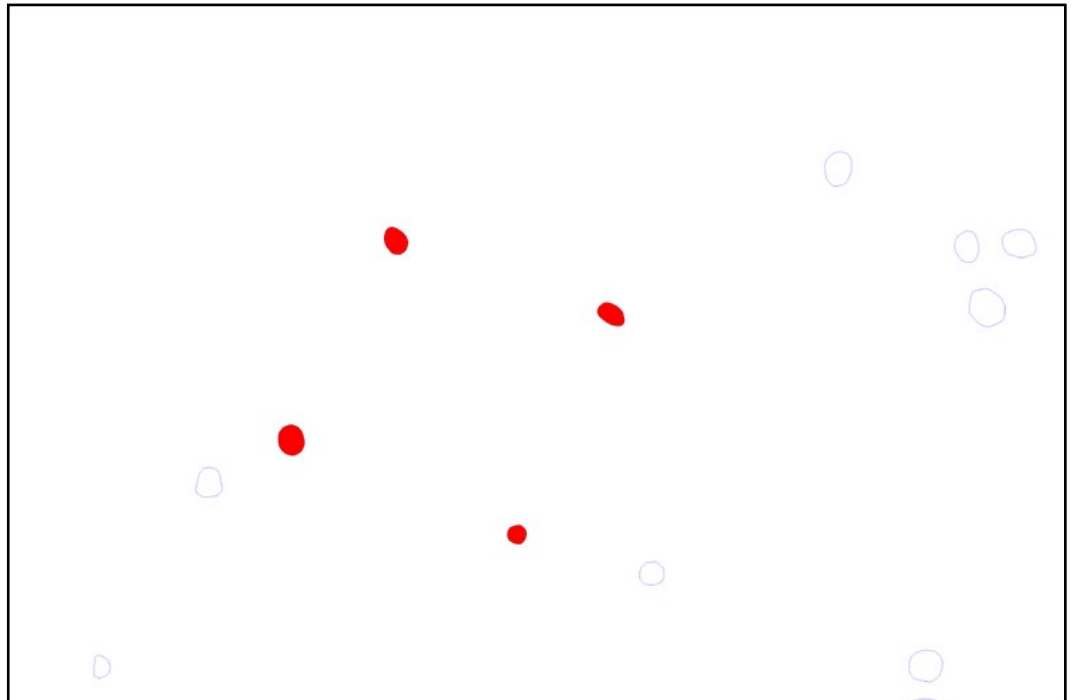
Af frø optrådte bleg/fersken-pileurt (*Persicaria lapathifolia/maculosa*) og hvidmelet gåsefod (*Chenopodium album*).

Med baggrund i det kursoriske gennemsyn blev de mere fundrige prøver udvalgt til en arkæobotanisk analyse. De fundrige prøver stammede fra henholdsvis to langhuse samt en staklade/økonomibygning fra romersk jernalder. Det blev vurderet, at de udvalgte prøver kunne give et indblik i lokalitetens agerbrug og planteøkonomi.

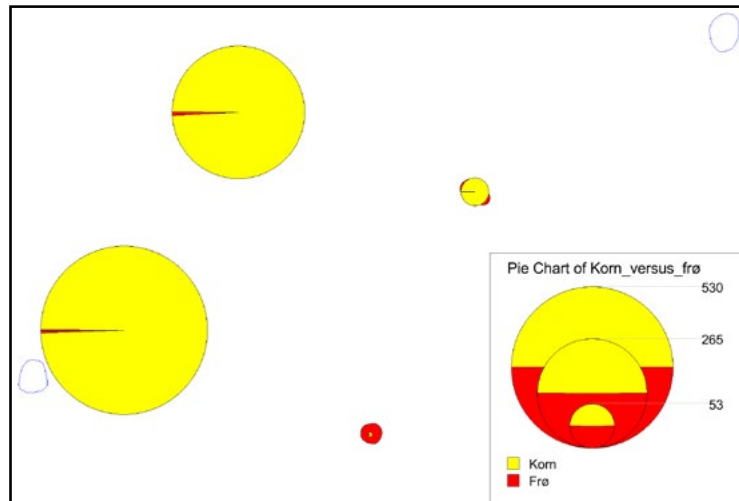
Staklade/økonomibygning K26

Denne kvadratiske bygning bestod af fire stolpehuller og er sandsynligvis enten en staklade eller en lille økonomibygning fra romersk jernalder (figur 1).

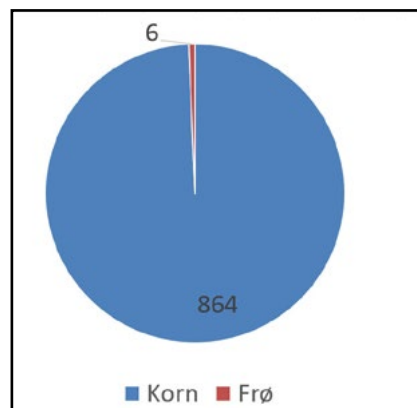
Der blev udtaget jordprøver til makrofossilanalyse fra alle fire stolpehuller i anlægget, og to af disse indeholdt så store mængder makrofossiler, at de blev underkastet en arkæobotanisk analyse (tabel 2), mens de øvrige to prøver kun blev kursorisk gennemset.

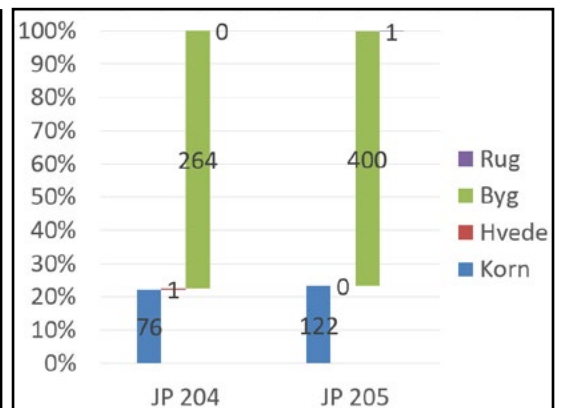
Figur 1. Plantegning af staklade/økonomibygning K26 (markeret med rødt)

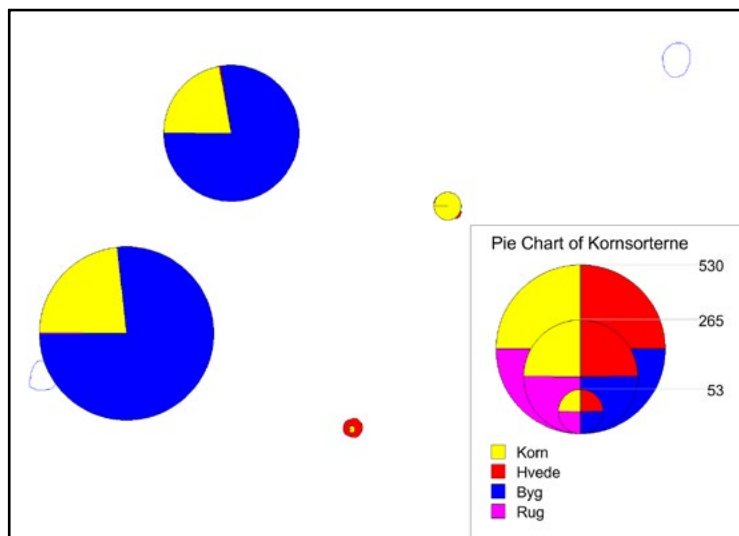
Figur 2. Fordelingen af korn og ukrudtsfrø i K26. Antal korn/frø i de østlige stolpehuller er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

Figur 3. Forholdet mellem korn og ukrudtsfrø i de analyserede prøver fra K26

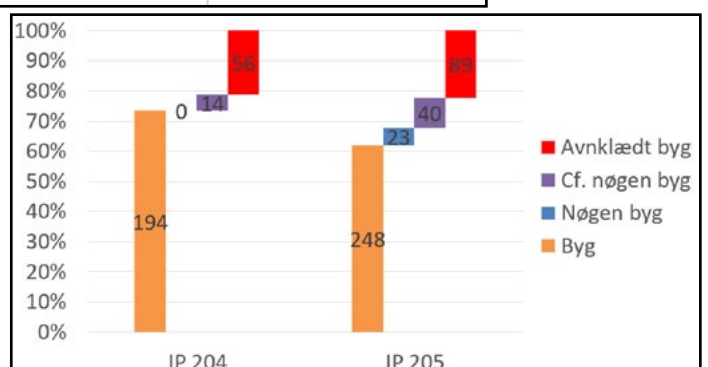

Figur 4. Forholdet mellem kornsorterne i de analyserede prøver fra K26

Figur 5. Fordelingen af kornsorterne i K26. Antal korn/frø i de østlige stolpehuller er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

Figur 6. Forholdet mellem de forskellige bygsorter i de analyserede prøver fra K26

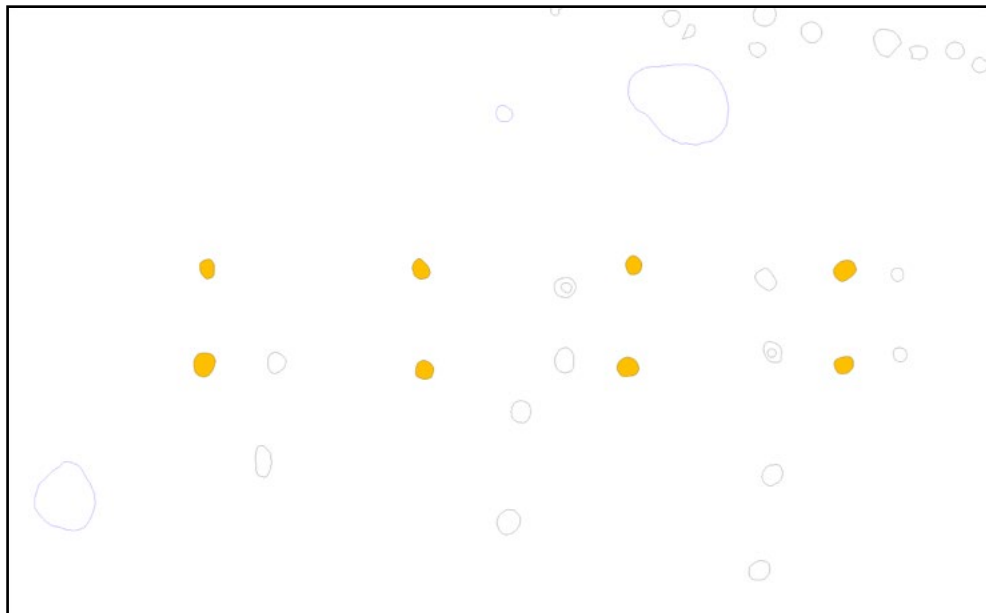
Prøverne indeholder kun ganske få frø fra såkaldte ukrudtsplanter, både når der ses på prøverne individuelt (figur 2) og samlet på de analyserede prøver (figur 3), hvor ukrudtsfrøene udgør under 1 % (tabel 2). Der er dermed tale om meget rene kornfund kun iblandet ganske få ukrudtsfrø, som alle stammer fra typiske markukrudtsplanter i form af gåsefod (*Chenopodium sp.*), skærm-vortemælk (*Euphorbia helioscopia*) og snerle-pileurt (*Fallopia convolvulus*). Frøene er derfor sandsynligvis indhøstet sammen med kornet.

Blandt kornet er byg (*Hordeum vulgare sp.*) den dominerende sort (figur 4 & 5, tabel 2), mens rug (*Secale cereale*) og hvede (*Triticum sp.*) kun er fundet i ét eksemplar hver. Umiddelbart ser avnklædt byg (*Hordeum vulgare var. vulgare*) ud til at være den foretrukne bygsort (figur 6), men også nøgen byg (*Hordeum vulgare var. nudum*) og mulig nøgen byg (*Hordeum vulgare cf. var. nudum*) er til stede i prøverne. Særligt i JP 205 findes en del nøgen byg og mulig nøgen byg sammenholdt med avnklædt byg (figur 6). Samtidig er der en del bygkerner, som kun kan identificeres som byg og ikke til undersort, hvilket gør, at forholdet mellem de to bygsorter er usikkert. Det er dermed muligt, at både avnklædt byg og nøgen byg (og ikke kun avnklædt byg) har været dyrket/anvendt på lokaliteten i forbindelse med K26.

Sammensætningen af makrofossilerne i prøverne tyder på, at der har været tale om resterne efter oplagret rensed byg i bygningens vestlige del. Umiddelbart ser der ikke ud til at have været oplagret korn eller andet plantemateriale i bygningens østlige del, men der kan i princippet have været oplagret/opmagasineret andet i denne del.

Mængden af trækul er i alle fire prøver ganske lav (tabel 1), hvilket peger i retning af, at konstruktionen ikke er en brandtomt. Imod denne tolkning taler den forholdsvis store mængde forkullede makrofossiler i de to vestligste stolpehuller, hvis sammensætning umiddelbart leder tankerne hen på resterne af et brændt byglager. En mulighed kunne være, at der er tale om en intentionel brandtomt. Det vil sige, at bygningen er blevet ryddet, og det brugbare træ er blevet fjernet, før der blev sat ild til resterne af bygningen. Det kunne forklare, hvorfor der er forholdsvis lidt trækul i prøverne samtidigt med, at der findes en del kornkerner. Kornkernerne har sandsynligvis været spildt på bygningens gulv og er ikke blevet samlet op i forbindelse med rydningen af den. Den store mængde forkullede kornfragmenter i de analyserede prøver (tabel 2) understøtter teorien om, at kornet er spildt og har ligget på gulvet, da kornfragmenterne peger i retning af, at der er blevet trampet på kornkernerne, hvorved en stor del af dem er blevet fragmenterede. I forbindelse med branden er kornkernerne mm. forkullede og (senere) endt i stolpehullerne. Det bør dog nævnes, at kornkernerne også kan være blevet fragmenterede efter branden, hvis der er blev trampet rundt på brandtomten. En anden forklaring kunne være, at der har været et ildsted i bygningen i nærheden af de vestligste stolper, og at kornkernerne er forkullede på ildstedet og siden endt i stolpehullerne. Der er dog ikke andre indikationer på, at der har været et ildsted i bygningen, og den almindelige arkæologiske tolkning er, at der ikke har været ildsteder i staklader eller økonomibygninger. En tredje forklaring kunne være, at makrofossilerne slet ikke stammer fra denne bygning, men er rester efter en anden begivenhed/et andet hus. Men umiddelbart ligger K26 forholdsvis rent (figur 1), og der er ikke nogen anden bygning i nærheden, som det ville være oplagt at tilskrive makrofossilerne fra prøverne.

Dermed virker det mest sandsynligt, at der er tale om resterne efter et byglager i en intentionelt nedbrændt bygning.

Figur 7. Plantegning af hus 11 (markeret med gult)

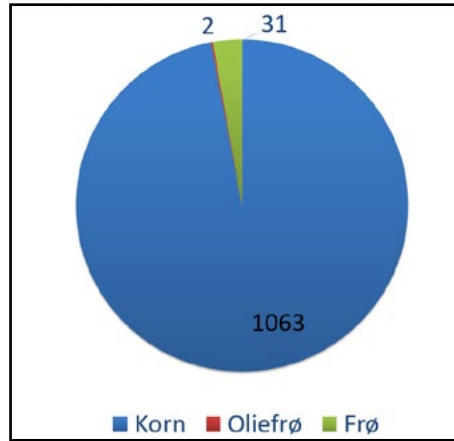
Langhus 11

Langhus 11 bestod af fire sæt tagbærende stolper (figur 7), og det er typologisk dateret til romersk jernalder. Der blev udtaget jordprøver til makrofossilanalyser i samtlige otte stolpehuller. Heraf viste to sig at indeholde nok makrofossiler til en arkæobotanisk analyse (tabel 3), mens de øvrige kun blev gennemset kursorisk.

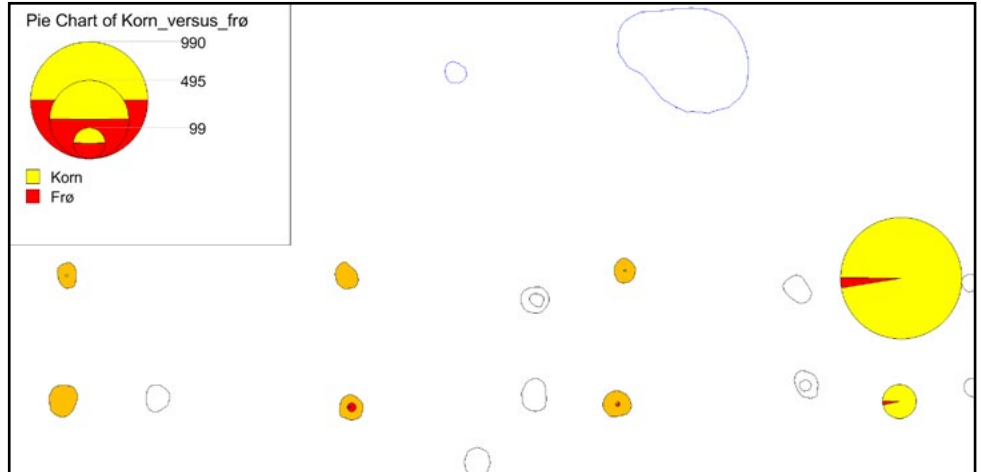
Også i disse prøver udgør frø fra ukrudtsplanter en meget lille del. Samlet set udgør ukrudtsfrø under 3 % af de samlede makrofossiler i de to analyserede prøver (figur 8, tabel 3). Det er dog interessant, at blandt de kursorisk gennemsete prøver indeholder én kun ukrudtsfrø (figur 9, tabel 3), men da der er tale om en meget lille prøve, skal den sandsynligvis ikke tilskrives stor betydning. Frø fra typiske markukrudtsplanter som hvidmelet gåsefod (*Chenopodium album*), snerle-pileurt (*Fallopia convolvulus*), bleg/fersken-pileurt (*Persicaria lapathifolia/maculosa*) og lancet-vejbred (*Plantago lanceolata*) er dominerende i prøverne, mens frø fra planter med variabel økologi som ærteblomst-familien (*Fabaceae*), ranunkel (*Ranunculus sp.*) og ærenpris (*Veronica sp.*) kun udgør en meget lille del (tabel 3). Igen ser de to analyserede prøver derfor ud til at udgøre et meget rent kornfund med enkelte ukrudtsfrø, som sandsynligvis er indhøstet sammen med kornet.

Byg er den fuldstændigt dominerende afgrøde i prøverne, idet der ud over byg kun blev fundet en kerne fra brødhvede (*Triticum aestivum*) og to frø fra sæddodder (*Camelina sativa*) i de analyserede prøver (figur 8, 10 & 11, tabel 3). Avnklædt byg (*Hordeum vulgare var. vulgare*) er den eneste sikkert identificerede bygsort i de analyserede prøver, mens der kun er identificeret en mindre mængde mulige nøgen byg-kerner (*Hordeum vulgare cf. var. nudum*) (figur 12, tabel 3). Det er dermed meget usikkert, om der har været dyrket/anvendt nøgen byg på lokaliteten i tilknytning til hus 11. Til gengæld har avnklædt byg sandsynligvis været dyrket/anvendt i forbindelse med hus 11, da der er identificeret en forholdsvis stor mængde avnklædt byg i de to analyserede prøver. Det skal dog indskydes, at der er fundet mange bygkerner i de analyserede prøver, som ikke kunne identificeres til undersort (figur 12), hvilket gør tolkningen af betydningen af de to bygsorter en smule usikker.

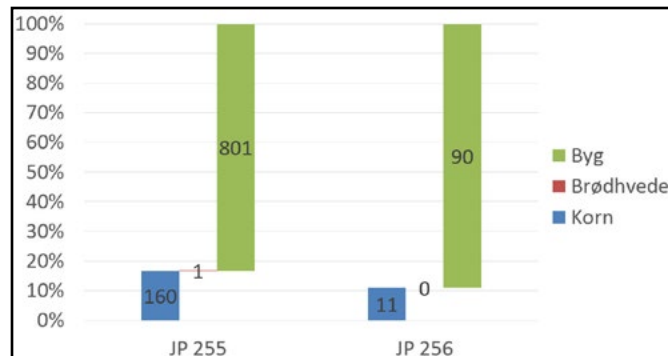
De analyserede prøvers sammensætning af makrofossiler samt deres placering antyder, at de afspejler resterne efter et lager af rensset avnklædt byg i husets østende.

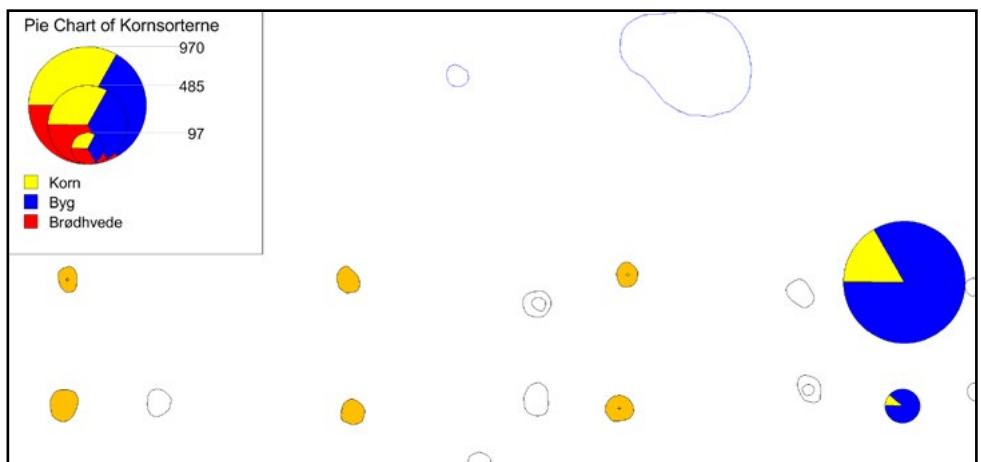
Figur 8. Forholdet mellem korn, oliefrø og ukrudtsfrø i de analyserede prøver fra hus 11

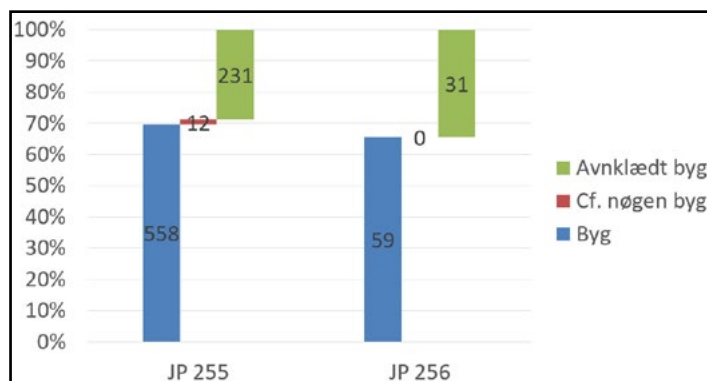
Figur 9. Fordelingen af korn og ukrudtsfrø i hus 11. Antal korn/frø i de seks vestlige stolpehuller er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

Figur 10. Forholdet mellem kornsorterne i de analyserede prøver fra hus 11

Figur 11. Fordelingen af kornsorterne i hus 11. Antal korn/frø i de seks vestlige stolpehuller er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

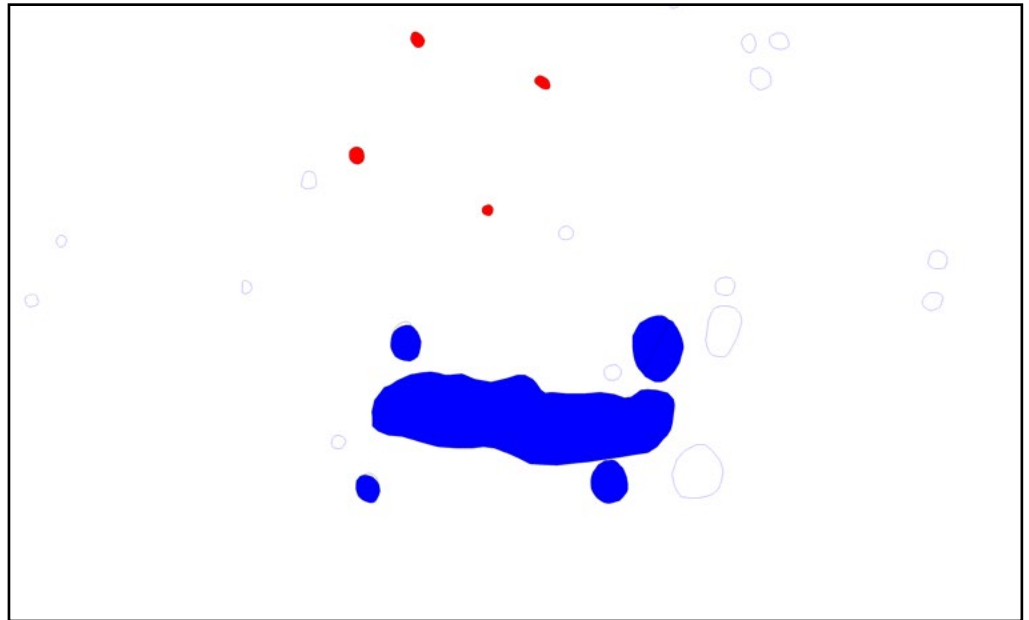
Figur 12. Forholdet mellem de forskellige bygsorter i de analyserede prøver fra hus 11

Trækulsmængden er forholdsvis lav i alle prøverne fra huset, hvilket igen peger mod, at der ikke er tale om en ”uheldsbrandtomt”. Til gengæld viser forholdet mellem korn og frø i de to analyserede prøver, at der sandsynligvis heller ikke er tale om, at makrofossilerne er forkullede på et ildsted. Hvis dette havde været tilfældet, burde makrofossilerne i langt højere grad afspejle affald fra den sidste håndrensning af kornet, som sandsynligvis ofte foregik i nærheden af ildstedet. Affaldet blev derfor sandsynligvis smidt i ilden og kunne på denne måde forkulle (Hillman 1984). Men hvis der var tale om kornrensningsaffald fra et ildsted, burde der være betragteligt flere frø fra ukrudtsplanter end kornkerner til stede i prøverne (Hillman 1984), hvilket jo er det modsatte af det faktiske billede. Disse betragtninger efterlader to tolkningsmuligheder. Enten kan der være tale om en intentionel afbrænding af huset efter, at det er blevet ryddet, og hvor der kun lå spild fra det avnklædt byg-lager tilbage på gulvet. Det er så dele af dette spild efter lageret, der blev forkullet og dermed bevaret til i dag. Igen taler den store mængde af forkullede kornfragmenter (tabel 3) for denne teori om korn, der har været spildt på gulvet. Alternativt kan det være, at makrofossilerne i de analyserede prøver slet ikke stammer fra hus 11, men fra en anden begivenhed, hvilket er en mulighed, da der findes et andet hus, der overlapper hus 11, nemlig hus 20 (figur 7). Der kan dermed være tale om forurening fra dette hus. Men hvis der ses nærmere på de kursorisk gennemsete prøver fra hus 20 (tabel 1), så er det tydeligt, at den store mængde korn ikke kan stamme fra dette hus, da der stort set ikke er fundet forkullede makrofossiler i prøverne fra huset. Det er dermed sandsynligt, at byg-lageret oprindeligt har hørt til hus 11.

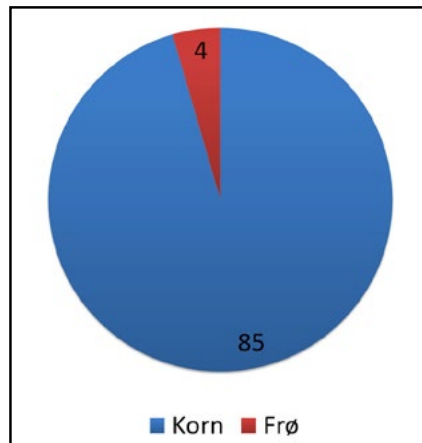
Langhus 16

Hus 16 er kun bevaret i form af fire tagbærende stolpehuller samt en fordybning, der muligvis enten kan være en grebning eller et indgangsparti (figur 13). Huset er typologisk dateret til romersk jernalder. Der blev udtaget jordprøver til makrofossilanalyse i samtlige anlæg i huset inklusiv forsænkningen. Kun én prøve indeholdt tilstrækkeligt med makrofossiler til, at en arkæobotanisk analyse kunne gennemføres (tabel 4), mens de øvrige prøver kun blev gennemset kursorisk.

Kun i den analyserede prøve blev der observeret frø fra ukrudtsplanter (Figur 14 & 15, tabel 1 & 4), og her blev der kun observeret fire frø, der alle stammer fra typiske markukrudtsplanter i form af hvidmelet gåsefod (*Chenopodium album*), vej-pileurt (*Polygonum aviculare*) og almindelig spergel (*Spergula arvensis*). Disse frø er dermed sandsynligvis blevet indhøstet sammen med kornet, og deres lave antal viser, at der sandsynligvis er tale om rensat korn.

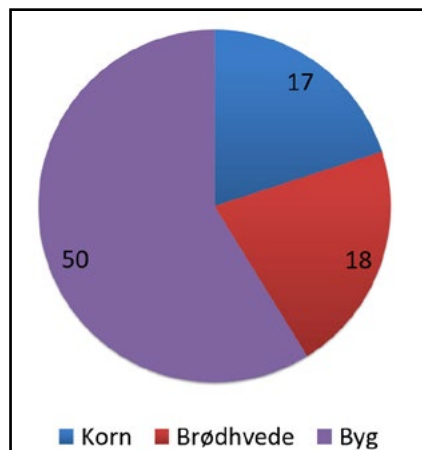
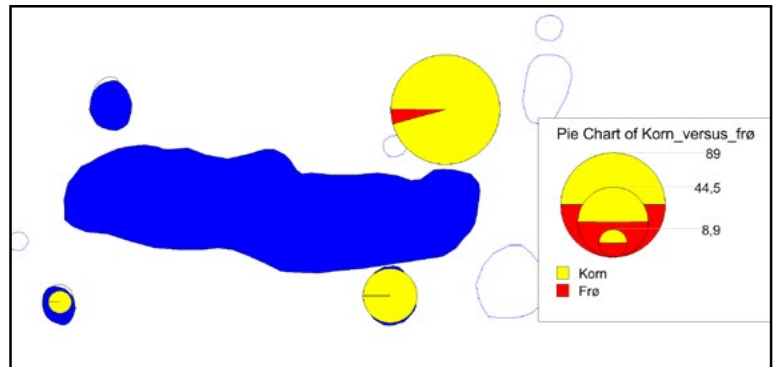

Figur 13. Plantegning af hus 16 (markeret med blåt)

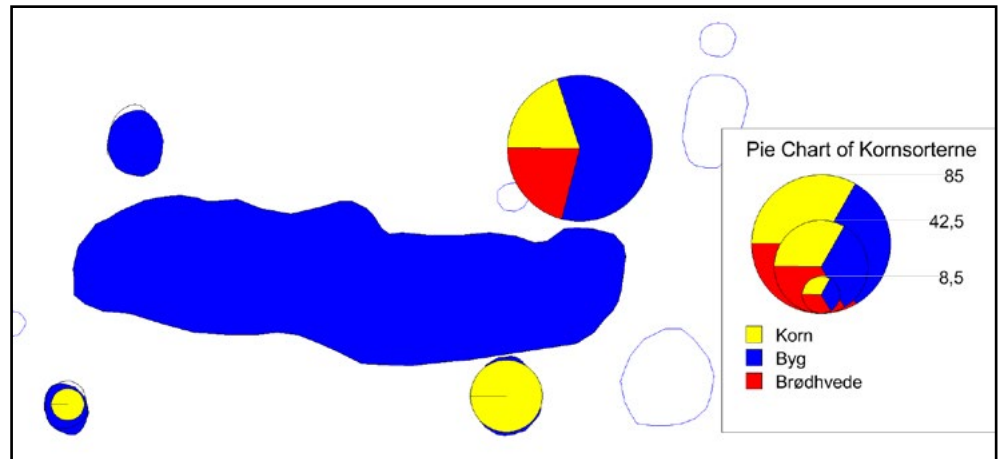

Figur 14. Forholdet mellem korn og ukrudtsfrø i de analyserede prøver fra hus 16

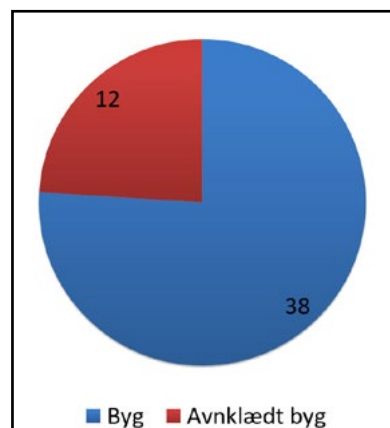
Figur 15. Fordelingen af korn og ukrudtsfrø i hus 16. Antal korn/frø i de vestlige stolpehuller og forsænkningen er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

Figur 16. Forholdet mellem kornsorterne i de analyserede prøver fra hus 16

Figur 17. Fordelingen af kornsorterne i hus 16. Antal korn/frø i de vestlige stolpehuller og forsænkningen er et skøn ud fra det kursoriske gennemsyn

Figur 18. Forholdet mellem de forskellige bygsorter i de analyserede prøver fra hus 16

I modsætning til prøverne fra K26 og hus 11 er der i den analyserede prøve fra hus 16 tegn på, at ikke alene avnklædt byg, men sandsynligvis også brødhvede har været dyrket/anvendt på lokaliteten i forbindelse med hus 16. Dette ses ved, at 18 ud af 85 identificerede korn kan bestemmes som brødhvede (figur 16 & 17, tabel 4), mens avnklædt byg er den eneste identificerede byg-undersort i prøven (figur 18). Det ser dermed ud til, at der er tale om en sammenblanding af to rensede og oplagrede afgrøder i form af avnklædt byg og brødhvede. Med hensyn til placeringen af kornlageret er det lidt usikkert, hvor i huset det er placeret, da det er uvist, om hele huset er bevaret.

De fem prøver fra huset indeholder kun meget lidt trækul, men sammenholdt med sammensætningen af makrofossilerne peger det i retning af, at der sandsynligvis er tale om en intentionel brandtomt frem for affald fra et ildsted eller en "uheldsbrandtomt" (se diskussionerne under K26 og hus 11). Huset lå også forholdsvist rent, så der er sandsynligvis ikke tale om forurening fra andre huse.

Afgrøderne

Som nævnt i de forgående afsnit, ser avnklædt byg ud til at være den dominerende afgrøde, da den dominerer alle de analyserede prøver. Mængden af nøgen byg i K26 og brødhvede i hus 16 antyder, at disse kornsorter også har været dyrket/anvendt på lokaliteten, mens den ene rugkerne i K26 ikke kan tages som bevis for, at denne sort også har været dyrket/anvendt. I stedet skal den sandsynligvis ses i samme lys som ukrudtsfrøene.

Manglen på sikre tegn efter rugdyrkning kan måske pege i retning af, at lokaliteten stammer fra den tidlige del af romersk jernalder, da rugen bliver en forholdsvis almindelig afgrøde sidst i romersk jernalder i hvert fald i nogle dele af landet (Mikkelsen 2003; Robinson, Mikkelsen & Malmros 2009). Men det er også muligt, at lokaliteten skal dateres til sen romersk jernalder, men at rug bare ikke blev dyrket her, eller at vi blot ikke har fundet spor efter den.

Det er til gengæld ikke overraskende, at avnklædt byg er den dominerende kornsort på lokaliteten, da byg er den almindeligst forekommende kornsort i ældre jernalder i det nuværende Danmark (Jensen & Andreasen 2011; Robinson, Mikkelsen & Malmros 2009). Desuden bekræfter denne lokalitet den gængse opfattelse af, at avnklædt byg har afløst nøgen byg som den dominerende bygsort på Sjælland i romersk jernalder. Skiftet mellem de to bygsorter ser ud til allerede at ske omkring midt i bronzealderen på Sjælland, mens det tilsyneladende sker senere på Fyn og i Jylland (Henriksen 2003; Jensen & Andreasen 2011; Robinson, Mikkelsen & Malmros 2009). Nøgen byg fortsætter dog som dyrket afgrøde igennem hele ældre jernalder (Robinson 1994; Robinson, Mikkelsen & Malmros 2009).

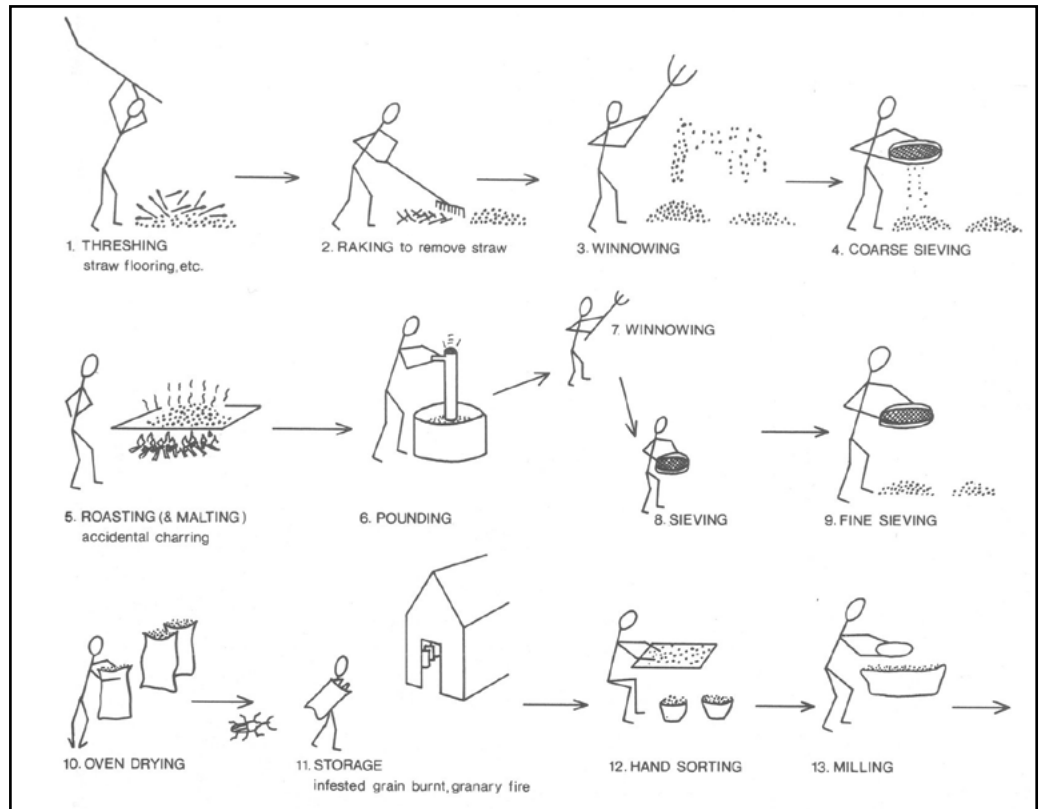
Som nævnt har der sandsynligvis været dyrket/anvendt brødhvede i forbindelse med hus 16. Hvede hovedsageligt i form af emmer og spelt udgjorde i neolitikum og bronzealderen sammen med byg de vigtigste afgrøder i Danmark, men hvedes betydning er faldende i ældre jernalder, og emmer og spelt forsvinder næsten i løbet af jernalderen. Brødhvede findes derimod igennem hele jernalderen, men ofte kun i små mængder, så det kan være svært at gennemskue, om brødhvede har været en dyrket afgrøde. Men denne sort findes i små mængder på en lang række jernalder-lokaliteter, hvilket ikke kan være tilfældigt (Henriksen 2003; Jensen & Andreasen 2011; Robinson 1994; Robinson, Mikkelsen & Malmros 2009). Det er dermed sandsynligt, at brødhvede har været dyrket gennem hele jernalderen, men den har kun haft en mindre betydning i plante-økonomien.

I hus 11 blev der fundet to frø fra sæddodder. Sæddodder er ligesom hør en olie-plante, og disse to arter bliver dyrket i hele ældre jernalder. På nogle lokaliteter dyrkes de tilsyneladende sammen, mens de andre steder optræder som monokulturer (Jensen & Andreasen 2011; Robinson 1994). De to frø fra hus 11 er dog for lidt til, at denne art med sikkerhed kan siges at have været dyrket på Salpetermosen 10. De antyder dog, at man har kendt til udnyttelsen af oliefrø på lokaliteten.

De dyrkede afgrøder på Salpetermosen 10 passer samlet set fint ind i vores nuværende billede af plante-økonomien i romersk jernalder, og forholdet mellem de to bygsorter er med til at styrke vores formodning om tidspunktet for skiftet mellem de to sorters dominans. Endelig forstærker den sandsynlige dyrkning af brødhvede opfattelsen af, at brødhvede var en dyrket afgrøde i ældre jernalder, om end dens betydning har været lille.

Ukrudtet

Andelen af ukrudtsfrø er som regel meget høj i prøver fra jernalderen i forhold til de tidligere perioder, hvilket kan skyldes mange forskellige ting for eksempel ændringer i kornrensningprocesserne, ændringer i gødsningsstrategi eller en intensivning af agerbruget eventuelt med en større markpermanens til følge (Jensen & Andreasen 2011). På dette punkt skiller prøverne fra Salpetermosen 10 sig markant ud, idet de kun indeholder ganske få ukrudtsfrø. Det er altid lidt problematisk at udtale sig om årsagen til

Figur 19. Forarbejdning af afgrøder ud fra etnografiske studier (Renfrew & Bahn 1994, s. 235)

”manglende” ukrudtsfrø i en makrofossilprøve, da det kan skyldes et utal af ting. Først og fremmest er det vigtigt at se på prøvernes behandling, efter de blev udtaget i forbindelse med den arkæologiske udgravning. Kan nogle frø være forsvundet i forbindelse med det videre arbejde for eksempel i forbindelse med floteringen? I dette tilfælde er prøverne floteret og opfanget i en metalsigte med en maskevidde på 0,5 mm. Det er derfor muligt, at meget små frø, som for eksempel siv, kan være forsvundet, men hovedparten af frøene bør være bevaret i prøverne. Prøvernes behandling efter udtagning kan derfor ikke være årsagen til de manglende frø.

Dernæst er det vigtigt at forsøge at gøre sig klart, hvor i de såkaldte kornrensingsprocesser prøven befinder sig (figur 19), da det vil have helt afgørende betydning for mængden af ukrudtsfrø uafhængigt af, hvor mange frø der var i prøven oprindeligt. De analyserede prøver fra Salpetermosen 10 skal sandsynligvis tolkes som tærskede, rensede, oplagrede afgrøder (stadie 11 på figur 19). Dermed burde prøverne kun indeholde ganske få ukrudtsfrø, da hovedparten er fjernet ved forskellige rensningsmetoder. Det vil sige, at det ikke umiddelbart er muligt at udtale sig om den oprindelige mængde ukrudtsfrø i det indhøstede korn på Salpetermosen 10. Det kan dog tilføjes, at selv for rensat, oplagret korn så er der meget få ukrudtsfrø i prøverne, når man sammenligner med andre samtidige lokaliteter, men om det så skyldes, at de oprindelige beboere på lokaliteten har været helt ekstremt grundige med at rense kornet, eller om forklaringen skyldes rene afgrøder på marken, kan desværre ikke afgøres netop på grund af den meget lille mængde ukrudtsfrø.

Opsamling

Ud fra de analyserede prøver fra Salpetermosen 10 ser lokaliteten ud til på mange måder at passe fint ind i det billede, vi har af agerbruget i romersk jernalder i det nuværende danske område, da avnklædt byg er den dominerende afgrøde, samtidigt med at der også bliver dyrket andre afgrøder i form af nøgen byg og brødhvede. Prøverne kan ovenikøbet give endnu en brik i vores forståelse af, hvornår avnklædt byg blev den dominerende bygsort i stedet for nøgen byg på Sjælland.

Men prøverne skiller sig også ud på nogle områder. For det første er det meget specielt, at der er så få ukrudtsfrø i prøverne, hvilket peger på meget rene kornlagre, der er næsten fuldstændigt rensede for uønskede plantedele. For det andet kan sammensætningen af afgrøder undre en smule. For selv om der er to frø fra sæddodder, så er der ikke tydelige spor efter dyrkning af olieplanter, hvilket ellers ofte forekommer på pladser fra denne periode (Jensen & Andreasen 2011; Robinson 1994). Og hvis der er tale om en sen romersk datering, mangler rugen. Dette er dog ikke usædvanligt for Sjælland i jernalder, hvor der kun er fundet meget lidt rug. Om dette er et særligt sjællandsk fænomen, må fremtiden tydeliggøre.

Litteratur

Andreasen, Marianne 2011: HBV 1302, Kongehøj I og HBV 1275, Kongehøj II (FHM 4296/670 og 690). Makrofossilanalyser fra en røse/gravhøj fra senneolitikum/ældre bronzealder og en række hustomter fra ældre bronzealder periode II. *Moesgårds Konserverings- og Naturvidenskabelige afdeling rapport nr. 3, 2011*

Henriksen, Peter Steen 2003: *Arkæobotaniske undersøgelser af materiale fra Kroppedal Museum for Astronomi, Nyere tid, Arkæologi. NNU Rapport nr. 12, 2003*

Hillman, Gordon 1984: Interpretation of archaeological plant remains: The application of ethnographic models from Turkey, s. 1-41 I: van Zeist, W. & Casparie, W.A. (eds.): *Plants and ancient Man*. Rotterdam

Jensen, Peter Mose & Marianne Høyem Andreasen 2011: Det levede man af (Afsnit om agerbruget), s. 127-152 I: Mikael H. Nielsen (red.) Michael B. Lundø & Karen G. Therkelsen: *Fyn i Fortiden – Det levede liv 500 f.Kr – 150 e. Kr*. Forlaget Odense Bys Museer

Mikkelsen, Peter Hambro 2003: Agerbruget I: Peter Hambro Mikkelsen & Lars Chr. Nørbach: *Drengsted. Bebyggelse, jernproduktion og agerbrug I yngre romersk og ældre germansk jernalder*. Højbjerg

Renfrew, C. & P. Bahn 1994: *Archaeology. Theories, Methods and Practice*. Genoptryk fra 1991. London

Robinson, David Earle 1994: Dyrkede planter fra Danmarks forhistorie. *Arkæologiske udgravninger i Danmark 1993*, s. 20-39

Robinson, David Earle, Peter Hambro Mikkelsen & Claus Malmros 2009: Agerbrug, driftsformer og planteressourcer i jernalder og vikingetid (500 f.Kr.-1100 e.Kr.), s. 117-142 I: Bent Odgaard & Jørgen Rydén Rømer (red.): *Danske landbrugslandskaber gennem 2000 år. Fra digevoldinger til støt-teordninger*. Århus

Planterne

De dyrkede og indsamlede arter

Camelina sativa (L.) Crantz. Sæd-Dodder. Omkring 40.000 frø pr. plante. Blomstrer juni-juli, frøene modnes august sammen med Hørplanten. Er tæt forbundet med Hør dyrkning, og frøene er olieholdige. (Frederiksen et al. 1950)

Hordeum vulgare L. Seksradet byg (nøgen + avnklædt). 60-120 cm høj. Højden kan have ændret sig på grund af avling. (Mossberg & Stenberg 2005)

Secale cereale L. Almindelig Rug. Højde 50-150 cm. Højden har ændret sig på grund af avling, se f.eks. Tvengsberg 1995. (Hansen 1993)

Triticum aestivum L. Brødhvede. Højde 90-120 cm (Hansen 1993)

Identificerede planter

Chenopodium album L. Hvidmelet Gåsefod. 25-80 cm høj (30-70 cm), gennemsnitlig omkring 3.100 frø pr. plante, dog frodige eksemplarer helt op til 40.000 frø. Blomstrer og frømodning juni-oktober. Udpræget sommerannuel, meget skadelig ukrudt i vårsædsmarker. Især på velgødet jord. Omkring bebyggelse, agerjord og ruderater. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

Euphorbia helioscopia L. Skærm-Vortemælk. 10-30 cm (10-40 cm) høj stængel, omkring 650 frø pr. plante. Blomstrer i maj-september. Udpræget sommerannuel. Optræder i åbne og/eller sent såede sommerafgrøder. Agerjord, haver og ruderater. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Fallopia convolvulus L. Snerle-pileurt. 15-100 cm lange stængler, som enten er nedliggende eller slynger sig op om stængler, strå og blade fra andre planter, omkring 140-200 frø pr. plante. Blomstrer og frømodning juli-september. Udpræget sommerannuel, modnes sammen med korn og hør. Knyttet til kornmarkerne og forekommer almindeligt i vårsæd hvor den er mest generende samt i Hør, kan fremme lejesæd i kornet. Agerjord, ved bebyggelse. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950)

Plantago lanceolata L. Lancetbladet Vejbred. 10-40 cm (10-30 cm) langt blomsterskaft, omkring 1.500 frø pr. plante, dog 15.000 på en stor plante. Blomstrer maj-juni, frømodning august-oktober. Flerårig. Overdrev, skrænter, marker, vedvarende græsmarker og ruderater. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Polygonum aviculare L. Vej Pileurt. 10-75 cm (10-60 cm) lavtvoksende med lange stængler, omkring 125-200 frø pr. plante. Blomstrer og frømodning juli-oktober. Typisk sommerannuel. Fortrinsvis lerede jorder, hyppigst i åbne vintersædsmarker og hørmarker, sjældnere i vårsæd. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

Spergula arvensis L. Alm. Spergel. 10-40 cm (10-30 cm) høj. Omkring 3.200 frø pr. plante. Blomstrer og frømodner juni-september. Frøene spirer både forår og efterår, men de efterårsspirende fryser som regel bort om vinteren og kan kun overleve meget milde vintre. Kan optræde uhyre talrigt i vårsædsmarker, især på lette kalktrængende jorder. Værdsat i stubmark som foder til fårene. Næringsfattig bund, agerjord, vejkanter, ruderater, grusgrave, dyrket på hede-egnene (Brøndegaard 1979; Frederiksen et al. 1950; Hansen 1993; Jessen & Lind 1922)

Svært adskillelige planter

Persicaria maculosa L. Fersken-pileurt. 25-60 cm høj, omkring 200-800 frø pr. plante. Blomstrer og frømodner juli-september. Rent sommerannuel (kan også forekomme i vintersæd, Melander 1998). Forholder sig som *Persicaria lapathifolium*. Agerjord, ofte vandlidende, ruderater. (Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993, Jessen & Lind 1922)

og

Persicaria lapathifolia L. Bleg Pileurt. 30-60 cm (25-80 cm) høj, omkring 800-850 frø pr. plante. Blomstrer og modner frø i juli-september. Udpræget sommerannuel plante. Kan være meget skadelig i vårsæden, især i lave noget vandlidende marker, hvor den kan forekomme meget talrigt, kan også forekomme i vintersæden. (Melander 1998, Frederiksen et al. 1950, Hansen 1993)

Planter identificeret til slægt eller familie

Fabaceae sp. Ærteblomstfamilien.

Cerealia Korn

Ranunculus sp. Ranunkel sp.

Veronica sp. Ærenpris sp.

Litteraturliste

- Brøndegaard, Vagn J. 1979: *Folk og Flora. Dansk etnobotanik*. Tønder
- Frederiksen, H. & P. Grøntved, H.I. Petersen 1950: *Ukrudt og ukrudtsbekæmpelse*. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. København
- Jessen, K. & J. Lind 1922: *Det Danske Markukrudts Historie*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturvidensk. og mathem. Afd., 8 Række, VIII. København.
- Melander, B. 1998: Beskrivelse af ukrudtsplanterne. I: *Ukrudtsbekæmpelse i landbruget*. Forskningscenter Flakkebjerg. Afdeling for Plantebeskyttelse. 3. udgave. pp 41-190.
- Hansen, K. 1993: *Dansk feltflora*. 1. udgave, 6. oplag. København
- Mossberg, B.L. Stenberg & S. Ericsson 2005: *Den Store Nordiske Flora*. G.E.C. Gads Forlag. København

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
34	Nej	0	0	xx	
72	Nej	0	0	x	
74	Nej	0	0	x	
75	Nej	0	0	xx	
76	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
77	Nej	0	0	x	
78	Nej	0	0	x	
79	Nej	0	0	x	
80	Nej	0	0	x	
81	Nej	0	0	x	
82	Nej	0	<3	xx	
83	Nej	0	0	x	
84	Nej	0	0	x	
85	Nej	0	0	x	
86	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
87	Nej	0	ca. 5	x	
88	Nej	0	0	xx	Hvidmelet gåsefod.
89	Nej	0	0	x	
90	Nej	0	0	x	
91	Nej	0	0	xx	
92	Nej	0	0	xx	
93	Nej	0	0	x	
94	Nej	8	0	xxxx	Byg og hvede, meget slidte kornkerner.
95	Nej	1	0	x	Byg, nøgen?
96	Nej	0	0	x	
97	Nej	0	0	x	
98	Nej	8	0	x	Cf. byg.
99	Nej	0	0	xx	
100	Nej	0	0	x	
101	Nej	0	0	xx	
102	Nej	0	0	x	
103	Nej	1F	<5	x	Cf. byg.
104	Nej	0	0	xxxxx	
105	Nej	0	<15	xx	
106	Nej	16	<5	xxx	Hvidmelet gåsefod, byg.
107	Nej	1F	0	xx	
108	Nej	9+2F	0	x	
109	Nej	0	0	x	
110	Nej	1+1F	0	xx	Cf. byg.
111	Nej	2	0	x	Cf. byg.
112	Nej	0	0	x	
113	Nej	10	0	x	
114	Nej	0	0	x	
115	Nej	3	0	x	Meget beskidt, kunne ikke artsbestemmes.
116	Nej	2	0	x	Beskidt, cf. byg.

Tabel 1 fortsættes. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
117	Nej	1+1F	0	xx	
118	Nej	0	0	x	
119	Nej	0	0	x	
120	Nej	0	0	x	
121	Nej	0	0	x	
122	Nej	0	0	x	
123	Nej	0	0	xxxxx	Én petriskålfuld gennemset - næsten rent trækul.
124	Nej	0	0	xx	
125	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
126	Nej	0	<5	xx	Hvidmelet gåsefod.
127	Nej	0	0	x	
128	Nej	0	0	x	
129	Nej	0	0	x	
130	Nej	0	0	x	
131	Nej	0	<10	x	
132	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
133	Nej	0	0	x	
135	Nej	0	<3	x	Hvidmelet gåsefod.
136	Nej	0	0	xx	
137	Nej	0	0	xxxxx	
138	Nej	1F	0	x	
139	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod, bleg/fersken pileurt.
140	Nej	0	0	xx	
141	Nej	0	0	xx	
142	Nej	0	0	xxxxx	Én petriskålfuld gennemset.
143	Nej	0	0	xxxx	
144	Nej	0	0	xxxxx	
145	Nej	0	0	x	
146	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
147	Nej	0	0	x	
148	Nej	0	<5	x	Recent? Hvidmelet gåsefod.
149	Nej	0	0	x	
150	Nej	0	<10	x	Recent? Hvidmelet gåsefod.
151	Nej	0	0	x	
152	Nej	1	0	x	Byg, hårdt brændt.
153	Nej	0	0	x	
154	Nej	0	0	x	
155	Nej	0	0	xx	Beskidt.
156	Nej	0	0	x	
157	Nej	0	<15	x	Hvidmelet gåsefod.
158	Nej	0	0	xx	
159	Nej	0	<20	xx	Hvidmelet gåsefod.
160	Nej	0	0	x	
161	Nej	0	0	x	
162	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.

Tabel 1 fortsættes. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blåt

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
163	Nej	0	0	xxx	Beskidt.
163	Nej	0	0	xx	
164	Nej	0	0	x	
166	Nej	0	0	x	
167	Nej	0	0	xx	
168	Nej	0	0	xxxx	
169	Nej	0	0	x	
171	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
172	Nej	1	0	x	Cf. byg.
173	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
174	Nej	0	0	x	
175	Nej	0	0	xx	
176	Nej	0	2	x	Hvidmelet gåsefod.
177	Nej	0	<3	x	Hvidmelet gåsefod.
178	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
179	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.
180	Nej	0	<15	x	Hvidmelet gåsefod.
181	Nej	0	<20	xx	Hvidmelet gåsefod.
182	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.
183	Nej	0	0	x	
184	Nej	0	0	x	
185	Nej	0	0	x	
186	Nej	0	0	x	
187	Nej	1	0	x	Byg.
188	Nej	0	0	x	
189	Nej	0	<3	x	
190	Nej	0	0	x	
191	Nej	0	0	x	
192	Nej	0	0	x	
193	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
194	Nej	0	0	x	
195	Nej	0	0	xx	
196	Nej	0	0	x	Recente rødder.
197	Nej	0	0	x	
198	Nej	0	0	x	
199	Nej	0	0	x	
201	Nej	0	0	x	
202	Nej	22	0	x	Byg
203	Nej	1F	0	x	
203	Nej	0	0	x	
204	Ja	25 ml	0	x	Fine recente rødder, næsten ren korn, avnklædt byg.
205	Ja	40 ml	0	x	Næsten ren korn, fragmenter af kornkerner og recente rødder.
206	Nej	0	0	x	Knogle.
207	Nej	0	0	x	Uforkullet frø af siv.

Tabel 1 fortsættes. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
208	Nej	0	ca. 200-300	0	Prøven indeholder uforkullede frø og meget humus. Cf. potentiel. Én petriskålfuld gennemset, insektdele.
209	Nej	0	0	xx	
210	Nej	0	0	xx	
211	Nej	0	0	x	
212	Nej	0	0	x	
213	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
214	Nej	0	ca. 5	x	Hvidmelet gåsefod.
215	Nej	0	0	x	
216	Nej	0	0	x	
217	Nej	0	0	x	
218	Nej	0	0	x	
219	Nej	0	0	x	
220	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
221	Nej	0	0	x	
222	Nej	0	0	x	
223	Nej	0	0	x	
224	Nej	1F	0	xx	Cf. byg.
225	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
226	Nej	0	<5	x	
227	Nej	0	0	x	
228	Nej	0	1-3	x	Hvidmelet gåsefod.
229	Nej	0	0	x	
230	Nej	0	0	x	
231	Nej	0	0	x	
232	Nej	0	2	x	Hvidmelet gåsefod.
233	Nej	0	0	x	
234	Nej	2	0	xx	Meget beskidt, cf. hvede og byg.
235	Nej	0	<5	x	
236	Nej	0	0	x	
237	Nej	0	10-15	x	
238	Nej	0	0	x	Indtørre lerstøv.
239	Nej	0	0	x	
240	Nej	0	0	x	
241	Nej	0	0	x	
242	Nej	0	ca. 3	x	Hvidmelet gåsefod.
243	Nej	0	0	x	
244	Nej	0	0	x	Meget beskidt prøve, holdt sammen af lerstøv.
245	Nej	1	0	x	Byg.
246	Nej	0	0	xxx	
247	Nej	5	0	x	Byg.
248	Nej	<30	0	x	Meget beskidt prøve, byg og hvede.
249	Nej	4	0	x	Byg.
250	Nej	1	0	x	Byg.
251	Nej	0	0	x	

Table 1 continues. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
252	Nej	0	0	x	
253	Nej	1+1F	0	xx	Meget beskidt prøve, cf. byg.
254	Nej	1	2	x	Hvidmelet gåsefod, byg.
255	Ja	80 ml	0	xx	Næsten rent korn; avnklædt byg.
256	Ja	113	0	x	Byg, avnklædt, cf. hvede og fragmenter.
257	Nej	0	ca. 10	x	
258	Nej	0	0	xxxxx	
259	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
260	Nej	0	0	x	
261	Nej	0	<4	x	Hvidmelet gåsefod.
262	Nej	0	0	x	
263	Nej	0	0	0	
264	Nej	0	0	x	
265	Nej	1F	<5	x	
266	Nej	0	<3	x	Hvidmelet gåsefod.
267	Nej	0	0	x	
268	Nej	0	1	x	Hvidmelet gåsefod.
269	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.
270	Nej	0	0	x	
271	Nej	0	0	0	
272	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
273	Nej	0	0	x	
274	Nej	0	0	x	
275	Nej	1	0	x	Byg.
276	Nej	1+1F	0	x	Byg.
277	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.
278	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
279	Nej	0	0	x	
280	Nej	0	0	x	
281	Nej	0	0	x	
282	Nej	0	0	x	
283	Nej	0	0	x	
284	Nej	0	0	x	
285	Nej	0	0	xxxx	
286	Nej	0	0	x	
287	Nej	0	0	xx	
288	Nej	0	0	x	
289	Nej	0	0	xxx	
290	Nej	0	<5	xx	Hvidmelet gåsefod.
291	Nej	0	0	x	
292	Nej	0	0	xxx	
293	Nej	0	0	x	
293	Nej	0	0	x	
294	Nej	0	0	x	
296	Nej	2+1F	0	x	Byg.

Tabel 1 fortsættes. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
297	Nej	0	0	x	
298	Nej	0	0	xx	
299	Nej	0	0	x	
300	Nej	3	0	x	Byg, dog fragmenterede.
301	Nej	0	0	x	
302	Nej	0	0	x	
303	Nej	0	0	x	
304	Nej	3	0	x	Cf. byg. Meget beskidte kornkerner.
305	Nej	1	0	xxxx	Byg.
306	Nej	0	0	x	
307	Nej	0	1	x	Cf. forkullet hvidmelet gåsefod.
308	Nej	0	<20	x	
309	Nej	0	<5	x	Hvidmelet gåsefod.
310	Nej	1	ca. 5	xx	Hvidmelet gåsefod.
311	Nej	0	0	x	
312	Nej	0	0	x	
313	Nej	0	0	x	
314	Nej	0	0	x	
315	Nej	3	<5	x	Cf. byg, fragmenterede, meget beskidte
316	Nej	0	0	x	
317	Nej	0	0	x	
318	Nej	1+1F	0	x	Byg.
319	Nej	6+2F	0	x	Byg og hvidmelet gåsefod.
320	Nej	0	0	x	
321	Nej	0	0	x	
322	Nej	0	0	xxxxx	
323	Nej	0	0	x	
324	Nej	0	0	x	
325	Nej	0	0	x	
328	Nej	0	0	x	Meget tilsmudset.
329	Nej	0	0	x	
330	Nej	0	0	x	
331	Nej	0	0	x	
332	Nej	0	0	x	
333	Nej	0	0	x	
334	Nej	0	0	x	
335	Nej	0	0	x	
336	Nej	1F	0	x	Cf. byg.
338	Nej	0	<10	x	Hvidmelet gåsefod.
339	Nej	0	0	x	
340	Nej	0	0	x	
341	Nej	0	0	x	
342	Nej	0	0	x	
343	Nej	0	0	x	
344	Nej	0	<3	x	Hvidmelet gåsefod.

Tabel 1 fortsættes. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-nr	Egnethed?	Korn	Frø	Trækul	Kommentarer
345	Nej	0	0	xx	
346	Nej	0	0	x	
348	Nej	0	0	x	
349	Nej	0	0	x	
350	Nej	0	0	x	Meget beskidt prøve.
351	Nej	0	0	x	
352	Nej	0	0	x	
353	Nej	0	0	x	
354	Nej	0	ca. 5	x	Hvidmelet gåsefod.
355	Evt.	<80	0	x	Meget beskidte kornkerner, byg.
356	Nej	6+4F	0	x	
357	Nej	0	0	x	
358	Nej	26	0	x	Beskidt prøve, byg .

Tabel 1 fortsat. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst. K26 er markeret med rødt, hus 11 med gult, hus 20 med grønt og hus 16 med blå

JP-NR:	204	205	JP-NR
A-NR:	954	949	A-NR
Prøvestørrelse (ml)	16	40	Prøvestørrelse (ml)
<i>Cerealia indet.</i> (kerner)	76	122	Ubestemte kornkerner
<i>Cerealia indet.</i> (fragmenter)	433	1442	Ubestemte kornkerner (fragmenter)
<i>Triticum sp.</i> (kerner)	1	0	Hvede (kerner)
<i>Hordeum vulgare sp.</i> (kerner)	194	248	Byg sp. (kerner)
<i>Hordeum vulgare var. nudum</i> (kerner)	0	23	Nøgen byg (kerner)
<i>cf. Hordeum vulgare var. nudum</i> (kerner)	14	40	Mulig nøgen byg (kerner)
<i>Hordeum vulgare var. vulgare</i> (kerner)	56	89	Avnklædt byg (kerner)
<i>Secale cereale</i> (kerner)	0	1	Rug (kerner)
<i>Chenopodium sp.</i>	2	0	Gåsefod
<i>Euphorbia helioscopia</i>	1	1	Skærm-vortemælk
<i>Fallopia convolvulus</i>	0	2	Snerle-pileurt
Trækul	x	x	Trækul

Tabel 2. Arkæobotanisk analyse af de udvalgte floteringsprøver fra K26 fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst

JP-NR:	255	256	JP-NR
A-NR:	1041	1042	A-NR
Prøvestørrelse (ml)	75	13	Prøvestørrelse (ml)
<i>Cerealia indet.</i> (kerner)	160	11	Ubestemte kornkerner
<i>Cerealia indet.</i> (fragmenter)	380	68	Ubestemte kornkerner (fragmenter)
<i>Triticum aestivum</i> (kerner)	1		Brødhvede (kerner)
<i>Hordeum vulgare</i> sp. (kerner)	558	59	Byg sp. (kerner)
<i>Hordeum vulgare</i> var. <i>nudum</i> (kerner)	1		Nøgen byg (kerner)
cf. <i>Hordeum vulgare</i> var. <i>nudum</i> (kerner)	11		Mulig nøgen byg (kerner)
<i>Hordeum vulgare</i> var. <i>vulgare</i> (kerner)	231	31	Avnklædt byg
<i>Camelina sativa</i>	2		Sæddodder
<i>Chenopodium album</i>	6	1	Hvidmelet gåsefod
Fabaceae	1		Ærteblomst-familien
<i>Fallopia convolvulus</i>		1	Snerle-pileurt
<i>Persicaria lapathifolia/maculosa</i>	17	1	Bleg/fersken-pileurt
<i>Plantago lanceolata</i>		1	Lancet vejbred
<i>Ranunculus</i> sp.	1		Ranunkel
<i>Veronica</i> sp.	1		Ærenpris
Indet	1		Ubestemt frø
Trækul	xx	x	Trækul

Tabel 3. Arkæobotanisk analyse af de udvalgte floteringsprøver fra hus 11 fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxxx er størst

JP-NR:	355	JP-NR
A-NR:	1233	A-NR
Prøvestørrelse (ml)	6	Prøvestørrelse (ml)
<i>Cerealia indet.</i> (kerner)	17	Ubestemte kornkerner
<i>Cerealia indet.</i> (fragmenter)	34	Ubestemte kornkerner (fragmenter)
<i>Triticum aestivum</i> (kerner)	18	Brødhvede (kerner)
<i>Hordeum vulgare sp.</i> (kerner)	38	Byg sp. (kerner)
<i>Hordeum vulgare var. vulgare</i> (kerner)	12	Avnklædt byg (kerner)
<i>Chenopodium album</i>	2	Hvidmelet gåsefod
<i>Polygonum aviculare</i>	1	Vej-pileurt
<i>Spergula arvensis</i>	1	Alm. Spergel
Trækul	x	Trækul

Tabel 4. Arkæobotanisk analyse af de udvalgte floteringsprøver fra hus 16 fra NFHA 3070, Salpetermosen 10. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxxx er størst

MOMU

MOESGAARD MUSEUM

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum, fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatommiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporterne kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.